

БАК Максим Анатолійович

*Київський інститут Національної гвардії
України*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року у відповідь на повномасштабне вторгнення Російської Федерації стало серйозним випробуванням для сектору безпеки та оборони країни. У цих умовах Національна гвардія України (НГУ) виконує одну з ключових ролей, що забезпечує захист суверенітету, громадського порядку та стратегічних об'єктів. Ефективність її діяльності значною мірою залежить від правового забезпечення, яке має бути чітким, адаптованим до воєнних реалій і здатним оперативно реагувати на нові виклики.

Правову основу діяльності НГУ складають Закон України «Про Національну гвардію України» від 13 березня 2014 року [2] та Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року [3]. відповідно зі ст. 2 Закону НГУ уповноважено брати участь у відсічі збройної агресії, охороні об'єктів критичної інфраструктури, а також у заходах із забезпечення громадської безпеки [2]. Указ про воєнний стан розширив ці функції, додавши повноваження щодо забезпечення комендантської години, боротьби з диверсійними групами та підтримки правопорядку в прифронтових зонах [3]. На офіційному сайті НГУ зазначено, що з початку воєнного стану підрозділи активно залучаються до охорони мостів, електростанцій та інших стратегічних об'єктів [1].

Проте практика застосування цих норм мала низку правових проблем. Перша з них пов'язана з недостатньою конкретизацією меж повноважень НГУ. наприклад, ст. 11 Закону дозволяється заборонити фізичну силу та спеціальні засоби для припинення масових заворушень чи утримання правопорушників [2],

але не уточнює, як ці повноваження корелюють із діями Збройних сил України (ЗСУ) під час спільних операцій у зонах бойових дій. Це може привести до дублювання функцій або, навпаки, прогалин у координації.

Друга проблема захисту прав цивільного населення. У прифронтових районах, де НГУ виконує функції комендантської служби, виникають випадки скарг на обмеження пересування чи доступу до гуманітарної допомоги, що потребує чіткішого правового регулювання [1]. Нарешті, воєнний стан вимагає швидкого реагування на нові загрози, такі як кібератаки чи дезінформація, однак нормативна база не містить спеціальних положень для таких ситуацій.

Для вирішення цих проблем необхідний комплексний підхід. По-перше, доцільно розробити тимчасовий нормативний акт, який би деталізував повноваження НГУ в умовах воєнного стану, зокрема щодо взаємодії із ЗСУ та іншими силовими структурами. Наприклад, це може бути постанова Кабінету Міністрів України, яка встановить порядок спільних операцій і розподіл відповідальності. По-друге, варто внести зміни до Закону «Про Національну гвардію України», додавши положення про захист прав цивільних осіб під час виконання НГУ своїх функцій у воєнний час [2]. По-третє, зростає підвищення правової грамотності особового складу. Проведення регулярних тренінгів із прав людини та міжнародного гуманітарного права допоможе уникнути порушення та підвищити довіру населення до дій НГУ. Такі заходи вже частково впроваджуються: за даними сайту НГУ, у 2023 році проводилися навчання для офіцерів з питань правового регулювання військового стану [1].

Отже, правове забезпечення діяльності НГУ в умовах воєнного стану потребує вдосконалення для забезпечення її ефективності та відповідності сучасним викликам. Чітка нормативна база, узгоджена взаємодія з іншими силовими структурами та професійна підготовка персоналу є необхідними умовами для зміцнення ролі НГУ в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна гвардія України: офіційний сайт. – URL: <https://ngu.gov.ua/> (дата звернення: 07.04.2025).

2. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 берез. 2014 р. № 876-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 17. – Ст. 590.

3. Про введення військового стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022 // Офіційний вісник Президента України. – 2022. – № 6. – Ст. 234.